

ZAKRES I ZNACZENIE DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ORAZ ICH OCENA PRZEZ MIESZKAŃCÓW OBSZARÓW WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Maria Grzybek, Marta Kawa

Uniwersytet Rzeszowski

Abstrakt. W artykule zaprezentowano rodzaj, strukturę i zakres działalności organizacji pozarządowych działających w siedmiu gminach wiejskich województwa podkarpackiego. Przedstawiono także opinie mieszkańców, którzy dokonali oceny funkcjonowania organizacji. W przypadku organizacji zastosowano dobór celowy, a w odniesieniu do osób opiniujących – dobór nielosowy kwotowy. Do oceny działalności organizacji zastosowano Skalę Likerta. Z badań wynikało, że do organizacji najbardziej znanych z aktywnej działalności należały: ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe, koła gospodyń wiejskich i stowarzyszenia folklorystyczne. Najmniej znane społeczeństwu były stowarzyszenia działające na rzecz biznesu. Przewaga stopni dobrych i bardzo dobrych w ocenie organizacji świadczy o zadowoleniu mieszkańców z usług świadczonych w środowiskach lokalnych.

Słowa kluczowe: organizacje pozarządowe, zakres działalności, społeczność lokalna

WPROWADZENIE

Organizacje pozarządowe, NGO's (*Non-Governmental Organizations*), zostały po raz pierwszy na świecie zdefiniowane w 1950 roku na posiedzeniu Organizacji Narodów Zjednoczonych. Uzgodniono wówczas, że ta nazwa jest adekwatna do każdej zorganizowanej grupy osób, której celem jest niezarobkowa działalność, realizowana na rzecz wspólnego, społecznego dobra [Teegen i in. 2004]. Jak stwierdza Iwankiewicz-

-Rak [2011], w ostatnim trzydziestoleciu zarówno na świecie, jak i w Polsce nastąpił ich dynamiczny liczebny rozwój, który spowodował osiągnięcie trwałej pozycji ekonomicznej wśród podmiotów reprezentujących działalność usługową na rzecz społeczeństwa.

Do organizacji pozarządowych należą: stowarzyszenia, zrzeszenia, związki, federacje i fundacje [Izdebski 2003] oraz, działające głównie na terenach wiejskich, ochotnicze strażne pożarne i koła gospodyń wiejskich. Według podziału aktywności społeczno-gospodarczej państwa, tworzą one trzeci sektor [Co to jest... 2013], a podstawa ich funkcjonowania została określona w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku [Konstytucja... 1997]. Przepisy prawne warunkujące istnienie organizacji pozarządowych są normowane Ustawą o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 roku [Ustawa... 2003].

Jak podkreśla Halamska [2008], organizacje pozarządowe mają charakter niezależnych struktur, co oznacza, że są wolne w swych wyborach nie podlegając rządowi, organizacjom politycznym ani biznesowi. Istotną ich cechą, zdaniem Autorki, jest także niekomercyjny charakter, wyrażający się brakiem nastawienia na osiąganie zysku. Użytkiwane dochody z realizowanej działalności są przeznaczane wyłącznie na cele statutowe. Ważną cechą jest ponadto prowadzenie działań nakierowanych nie tylko na zmiany społeczne i gospodarcze, lecz także mentalnościowe lokalnych społeczności. Na tę kwestię zwraca uwagę m.in. Kamiński [2008] akcentując, że członkowie tego rodzaju organizacji mobilizują inne osoby i starają się wykorzystać zasoby środowiska, w których działają, w celu rozwiązania zdywersyfikowanych problemów różnych grup ludności. To zagadnienie podkreślili także Gumkowska i Herbst [2005] stwierdzając, że organizacje pozarządowe (*non profit*) w kraju stały się aktywnymi podmiotami polskiego życia publicznego.

Uwzględniając istotną rolę organizacji pozarządowych w społecznym i gospodarczym rozwoju kraju, celem opracowania było zaprezentowanie zakresu ich działalności oraz podkreślenie znaczenia w rozwoju obszarów wiejskich województwa podkarpackiego, z uwzględnieniem opinii społeczności lokalnych.

MATERIAŁY I METODY

W opracowaniu wykorzystano materiały pochodzące ze źródeł pierwotnych. Użytkano je w wyniku, przeprowadzonych w 2012 roku, badań empirycznych z użyciem kwestionariusza ankiet, metodą wywiadu bezpośredniego¹. Ankietyzacją objęto siedem gmin wiejskich województwa podkarpackiego (Czudec, Głogów Małopolski, Krosno, Nową Sarzynę, Sędziszów Małopolski, Strzyżów, Świlczę). W odniesieniu do organizacji dokonano doboru celowego, biorąc pod uwagę powszechnie znane przez mieszkańców organizacje działające w ich gminie. Łącznie zbadano 210 organizacji *non profit*. Respondentów dobrano bazując na zasadach doboru nielosowego kwotowego (płeć, wiek). Ankietyzację przeprowadzono wśród 700 osób, natomiast do interpretacji wyników badań zakwalifikowano 595 ankiet. Do oceny działalności organizacji zastosowano pięciostopniową Skalę Likerta [1932]. Analizując wyniki badań posłużono się metodą indukcyjno-dedukcyjną [Milewski 2005].

¹ Badania przeprowadzili studenci Wydziału Ekonomii, przygotowujący prace dyplomowe pod kierunkiem autorki artykułu.

RODZAJ I ZAKRES DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W GMINACH WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Na łączną liczbę 210 zbadanych organizacji złożyło się najwięcej, bo 70 ochotniczych straży pożarnych, stanowiących jedną trzecią wszystkich badanych jednostek. Drugie miejsce, w liczbie 54, zajęły kluby sportowe, z udziałem 25,7%. Trzecia lokata dotyczyła kół gospodyń wiejskich, których stan wyniósł 42, a odsetek ukształtował się na poziomie jednej piątej badanej zbiorowości. Kolejna pozycja przypadła stowarzyszeniom folklorystycznym w liczbie 25, z odsetkiem 11,9%. Stowarzyszeń wspierających rozwój biznesu oraz stowarzyszeń działających na rzecz parafii było po siedem jednostek, z udziałem po 3,3%. W najmniejszym zakresie, na badanym obszarze, były reprezentowane fundacje, w liczbie 5, z odsetkiem zaledwie 2,5%. Okazało się zatem, że na zasadzie stowarzyszeń w badanej grupie działalność prowadziło łącznie 205 organizacji, stanowiących 97,6%. Dominacja organizacji pozarządowych w formie stowarzyszeń wynika z dużo łatwiejszego procesu zakładania tej formy prawnej oraz braku wymagań wnoszenia przez członków jakiegokolwiek kapitału i gwarancji prowadzenia działalności tylko przez członków organizacji, według zasad Ustawy o stowarzyszeniach z dnia 7 kwietnia 1989 r. [Ustawa... 1989]. Istotnie odróżnia to wymogi stawiane fundacji, w odniesieniu do których jest niezbędne posiadanie przez założycieli określonego majątku, występowanie kontroli wewnętrznej, a w momencie wyczerpania się środków finansowych, konieczność zaprzestania działalności [Ustawa... 1984].

Specyficzną cechą organizacji pozarządowych jest ich zdywersyfikowany, wielopłaszczyznowy charakter działalności, który służy osiągnięciu konkretnych celów, ważnych z punktu widzenia rozwoju środowisk lokalnych. Na tę kwestię zwracają uwagę m.in. Baczko i Ogrocka [2008] stwierdzając, że w ramach organizacji pozarządowych, funkcjonujących w formie prawnej stowarzyszeń i fundacji, obywatele realizują działalność społeczną dotyczącą jakiegoś wycinka rzeczywistości społecznej, który jest ograniczony, ze względu na grupę docelową, terytorium czy zjawisko społeczne. Na uwagę zasługuje fakt, że specjalnie dla tych organizacji, mających charakter podmiotów *non profit*, zredagowano specjalną klasyfikację ich działalności tzw. *International Classification of Non-Profit Organizations* (ICNPO), w której wyszczególniono 14 obszarów działania tego rodzaju organizacji [Herbst 2008].

W badanych gminach województwa podkarpackiego działalność organizacji pozarządowych, według klasyfikacji ICNPO, koncentrowała się wokół następujących obszarów:

- nauka, kultura, edukacja i wychowanie,
- bezpieczeństwo publiczne i ochrona środowiska,
- zabezpieczenie społeczne,
- integracja i aktywizacja społeczna.

W obszarze nauka, kultura, edukacja i wychowanie 61,4% badanych organizacji działało na rzecz upowszechniania kultury fizycznej i sportu, a celem 43,3% było podtrzymywanie tradycji narodowych. Ochroną dóbr kultury zajmowało się 41% organizacji. Wypoczynek dzieci i młodzieży był przedmiotem działalności 38,6% z nich, a w przypadku 31% analizowanych podmiotów działalność koncentrowała się na nauce i wychowaniu dzieci i młodzieży. Znacznie niższy, bo wynoszący 12,8%, był odsetek organizacji funkcjonujących na rzecz ekologii i ochrony środowiska, a zaledwie 7,6%

stanowił udział tych, których zakres działalności dotyczył ochrony krajobrazu. W ujęciu rodzajowym należy zauważyć, że ochotnicze straże pożarne były zaangażowane we wszystkie wyszczególnione rodzaje działalności, a w największym zakresie w ochronę dóbr materialnych oraz ochronę przyrody i ekologię, upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, a także podtrzymywanie tradycji narodowych, związanych przede wszystkim ze świętami narodowymi i kościelnymi. W tym ostatnim przypadku dotyczyło to m. in. wystawiania wielkanocnych straży grobowych, których tradycja zachowała się w wielu parafiach, w tej części kraju. Członkowie klubów sportowych, w tym także uczniowskich, angażowali się przede wszystkim w upowszechnianie kultury fizycznej i sportu oraz wypoczynek dzieci i młodzieży. Prężna działalność kół gospodyń wiejskich dotyczyła zwłaszcza podtrzymywania tradycji kulinarnych oraz tradycji narodowych, wyrażających się m.in. kultywowaniem strojów ludowych oraz dbaniem o wychowywanie dzieci i młodzieży. Członkowie stowarzyszeń folklorystycznych swoją rolę podkreślali w podtrzymywaniu tradycji narodowych i kulturalnych oraz wychowywaniu dzieci i młodzieży. Zakres realizowanych działalności w obszarze bezpieczeństwa publicznego i ochrony narodowej był związany z zabezpieczeniem porządku i bezpieczeństwa publicznego, czym zajmowało się 35,9% organizacji. Jedna trzecia badanych podmiotów zajmowała się ratownictwem i ochroną ludności. Przedstawiciele co czwartej wskazali na świadczenie pomocy potrzebującym, w związku z różnego rodzaju klęskami żywiołowymi, a co dziesiątej natomiast zajmowaniem się przeciwdziałaniami związanymi z patologiami społecznymi. Wyszczególnione rodzaje działalności były domeną wszystkich badanych straży pożarnych. Ponadto przeciwdziałanie patologiom społecznym wykazali członkowie co czwartej klubu sportowego, a także stowarzyszeń katolickich.

Obszar działań związanych z zabezpieczeniem społecznym obejmował m. in. ochronę zdrowia, którą zajmowało się 30,5% badanych organizacji. Działalność charytatywną wykazała co czwarta organizacja funkcjonująca na badanym obszarze. Pomoc społeczna potrzebującym rodzinom świadczyła co dziesiąta z badanych jednostek. Minimalną natomiast, bo tylko 2,4-procentową, był udział organizacji, których działalność polegała na udzielaniu stałej pomocy osobom niepełnosprawnym. W rozwiązywanie tych problemów były zaangażowane zwłaszcza fundacje i stowarzyszenia katolickie.

Należy zauważyć, że badane organizacje swoją działalność w relatywnie najmniejszym stopniu koncentrowały na integracji i aktywizacji społecznej. W obszarze tego rodzaju działalności, reprezentanci co piątego stowarzyszenia wykazali organizowanie wolontariatu, a członkowie 15% jednostek zaangażowanie w rozwój gospodarczy swoich środowisk. Przedstawiciele co dziesiątej organizacji stwierdzili, że zajmowali się wspomaganiami ludności. Niecałe 8% badanych wykazało działania w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych. W tym obszarze działań wyróżniały się fundacje, koła gospodyń wiejskich, a także stowarzyszenia parafialne.

OCENA DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH PRZEZ MIESZKAŃCÓW GMIN WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Wśród badanej zbiorowości 50,6% stanowiły kobiety, a 49,4% mężczyźni. Ankietowani reprezentowali pięć grup wiekowych, a ich udział był nieznacznie zróżnicowa-

ny. Jedną piątą reprezentowała grupa uczniów w wieku 15-18 lat. Osoby młode 19-25 lat, oraz osoby po 60 roku życia zajmowały po 18,8%. Wiek 26-35 lat oraz 36-60 lat dotyczył po 21,2% badanej zbiorowości. Biorący udział w badaniu w 35,3% pochodzili ze wsi będących siedzibami gmin, w 43,5% ze wsi sąsiadujących, a w 21,2% ze wsi położonych peryferyjnie względem miejscowości reprezentujących centrum gminy.

Biorąc pod uwagę kryterium wykształcenia należy stwierdzić, że identyczny był odsetek, po 21,2%, osób posiadających wykształcenie podstawowe oraz wykształcenie wyższe. Wykształceniem zasadniczym legitymowało się 22,3% badanych. Największy udział stanowiły osoby (35,3%) mające ukończone szkoły średnie. Badani najbardziej byli zróżnicowani pod względem statusu społecznego. Najliczniej były reprezentowane osoby pracujące (37,6%). Na drugim miejscu wystąpili renciści/emeryci (23,5%), a na trzecim uczniowie (22,3%). Odsetek studentów wyniósł 10,6%, a osób bezrobotnych 6,0%.

Dane zawarte w tabeli 1 ukazują ocenę działalności organizacji pozarządowych dokonaną przez mieszkańców obszarów wiejskich województwa podkarpackiego, według ich płci, wieku i miejsca zamieszkania.

Tabela 1. Ocena działalności organizacji pozarządowych według czynników demograficzno-społecznych

Table 1. Evaluation of NGO's activity according to socio-demographic factors

Wyszczególnienie Specification	Skala Likerta – Likert Scale					Średnia ważona (pkt) Weighted average (points)
	5	4	3	2	1	
Płeć – Gender						
kobieta – woman	27,8	51,2	14,0	7,0	–	4,00
mężczyzna – man	38,1	33,3	23,8	4,8	–	4,04
Wiek – Age						
15-18	35,3	41,2	23,5	–	–	4,12
19-25	43,7	31,3	12,5	12,5	–	4,06
26-35	33,3	44,4	16,7	5,6	–	4,05
36-60	11,1	55,5	27,8	5,6	–	3,72
> 60	18,8	62,5	12,5	6,2	–	3,94
Miejsce zamieszkania – Residence						
wieś siedziba gminy – commune village	33,3	40,0	20,0	6,7	–	4,00
wieś sąsiedzka – nearby village	24,6	48,4	21,6	5,4	–	3,92
wieś peryferyjna – remote village	33,3	50,0	11,1	5,6	–	4,11
Ogółem badani – Total respondents	29,5	45,8	18,8	5,9	–	3,98

Źródło: obliczono na podstawie badań ankietowych.
Source: calculated on the basis of survey research.

Jak wynika z tabelarycznych danych, w ocenie działalności organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarach wiejskich nie wystąpiła ocena najniższa – „1”. Na

ogólną liczbę 595 ankietowanych 29,5% wystawiło ocenę bardzo dobrą, a prawie 46% – dobrą. Znacznie niższy był udział tych spośród badanych (18,8%), którzy działalność organizacji *non profit* ocenili na dostatecznie. Znalazły się też osoby (niecałe 6% ogółu badanych), które krytycznie odniosły się do działalności tego rodzaju organizacji i wystawiły niski stopień – „2”. Taka struktura wypowiedzi zadecydowała, że średnia ważona ocen ogółu badanych ukształtowała się na poziomie 3,98 pkt.

Analizując zagadnienie według płci zauważa się, że wśród kobiet najwyższy, bo ponad 51% był udział tych, które oceniły funkcjonowanie organizacji pozarządowych na „4”. Prawie 28% wypowiadających się z tej grupy wystawiło notę bardzo dobrą. Wystąpiły także głosy krytyczne – 7% – które funkcjonowanie badanych podmiotów oceniły na „2”. W odróżnieniu od kobiet, w grupie mężczyzn było aż o 11,7 pkt. proc. więcej osób wypowiadających się bardzo pozytywnie na temat organizacji i stawiających im piątkę. Jedna trzecia mężczyzn wystawiła organizacjom stopień dobry. Znaczące różnice między płciami dotyczyły oceny dostatecznej, którą wystawiło o 9,8 pkt. proc. więcej mężczyzn niż kobiet. Średnia ważona, na podstawie ocen obu płci, wyniosła „4”, z minimalną różnicą na korzyść mężczyzn. Jej wynik świadczy o tym, że wśród badanych przewagę stanowili ci mieszkańcy, którzy byli zadowoleni z funkcjonowania organizacji pozarządowych na rzecz lokalnych środowisk. Rozpatrując zagadnienie według wieku badanych należy stwierdzić, że, podobnie jak w przypadku płci, można zauważyć różnice w strukturze opinii pomiędzy poszczególnymi grupami. Aż 40% młodzieży oceniło działalność organizacji na „4”. Charakterystyczną cechą, odróżniającą najmłodszych respondentów od innych grup wiekowych, był fakt, że żaden młody człowiek nie wystawił oceny niedostatecznej. Wśród osób w wieku 19-25 lat wystąpił najwyższy odsetek (prawie 44%), spośród wszystkich grup, które działalność organizacji oceniły na piątkę. Jednocześnie w tej grupie największy udział bo 12,5%, w odróżnieniu od pozostałych zbiorowości, stanowili ci, którzy wykazali niezadowolenie z działalności organizacji funkcjonujących w ich gminach i wystawili ocenę „2”. Wśród respondentów z przedziału wieku 26-35 lat jedna trzecia była bardzo usatysfakcjonowana z działalności organizacji *non profit*, wystawiając im ocenę bardzo dobrą, a ponad 44% zaopiniowało na stopień dobry. Cechą charakterystyczną osób z grup wiekowych 36-60 lat i powyżej 60 lat był fakt, że w strukturze wypowiedzi przeważali wystawiający ocenę dobrą. Niewielki odsetek w obydwu grupach stanowiły osoby krytycznie oceniające funkcjonowanie omawianych organizacji. Odnosząc się do średnich ważonych należy stwierdzić, że najwyższy poziom wskaźnika wystąpił w przypadku młodzieży, najniższy natomiast wśród osób reprezentujących przedział wieku 36-60 lat.

Przystępując do interpretacji wyników badań według kolejnego kryterium należy zauważyć, że miejsce zamieszkania respondentów różnicowało spojrzenie na ocenę funkcjonowania organizacji pozarządowych w ich środowiskach. Mieszkańcy siedziby gmin w jednej trzeciej wystawili ocenę najwyższą, 40% z nich stopień dobry, a jedna piąta – dostateczny. Prawie 7% wyraziło niezadowolenie, oceniając działalność organizacji na „2”. W przypadku wsi sąsiedzkich, przewagę stanowiły osoby, ponad 48%, wystawiający ocenę dobrą. Jedna czwarta tych mieszkańców była bardzo zadowolona i przyznała ocenę bardzo dobrą. Znaczny, bo prawie 22-procentowy był odsetek wystawiających tylko trójkę. Ludność wsi peryferyjnych relatywnie najbardziej pozytywnie wypowiedziała się na temat funkcjonowania organizacji. Połowa osób przyznała „4” a jedna trzecia – „5”. Tylko 11% wystawiło ocenę dostateczną. Struktura wypowiedzi dotycząca oceny „2” we wsiach sąsiedzkich i peryferyjnych kształtowała się w grani-

cach 5,4-5,6%. Uwzględniając wyniki średniej ważonej należy zauważyć, że najniższy dotyczył wsi sąsiedzkich – 3,92 pkt., najwyższy natomiast wsi peryferyjnych – 4,11 pkt., co świadczy o tym, że mieszkańcy wsi peryferyjnych byli najbardziej zadowoleni z realizowanych przez organizację *non profit* działalności na rzecz ich środowisk.

Ocenę działalności organizacji pozarządowych przez ankietowanych, według kolejnych kryteriów zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2. Ocena działalności organizacji pozarządowych według wykształcenia i statusu społecznego ankietowanych

Table 2. Evaluation of NGO's activity according to education and social status of the surveyed

Wyszczególnienie Specification	Skala Likerta – Likert Scale					Średnia ważona (pkt) Weighted average (points)
	5	4	3	2	1	
Wykształcenie – Education						
podstawowe – primary	33,3	44,4	22,2	–	–	4,11
zasadnicze – vocational	42,0	31,6	21,1	5,3	–	4,10
średnie – secondary	26,7	50,0	20,0	3,3	–	4,00
wyższe – higher	33,3	38,9	11,1	16,7		3,88
Status społeczny – Social status						
uczniowie – pupils	36,8	42,1	21,1	–	–	4,15
studenci – students	22,2	44,4	11,1	22,1	–	3,55
pracujący – workers	34,3	37,5	21,9	6,3	–	4,00
reńciści, emeryci – retired	15,0	65,0	15,0	5,0	–	3,90
bezrobotni – unemployed	60,0	20,0	20,0	–	–	4,40
Ogółem – Total	30,6	44,7	18,8	5,9	–	4,02

Źródło: obliczono na podstawie badań ankietowych.
Source: calculated on the basis of survey research.

Z danych tabelarycznych wynika, że jedna trzecia osób z wykształceniem podstawowym działalność organizacji oceniła na piątkę, ponad 44% wypowiedziących się wystawiło ocenę dobrą, a 22% tylko dostateczną. W grupie osób z wykształceniem zawodowym największy był udział tych (42%), którzy wystawili ocenę bardzo dobrą, prawie 32% ocenę dobrą, a 21% – dostateczną.

W strukturze wypowiedziących się, reprezentujących wykształcenie średnie, połowę stanowili ci, którzy ocenili działalność organizacji *non profit* na dobrze, prawie 27% z nich na bardzo dobrze, a jedna czwarta na dostatecznie. Zdecydowanie odmienna struktura ocen wystąpiła w grupie osób z wykształceniem wyższym, w której zauważa się największy, bo prawie 17-procentowy odsetek oceniających funkcjonowanie organizacji pozarządowych na „2”. Jedną trzecią, w tej grupie, reprezentowali najbardziej usatysfakcjonowani działalnością analizowanych podmiotów, wystawiając im piątkę, prawie 39% – czwórkę, a także więcej niż co dziesiąty wystawił tylko trójkę. Zróżnico-

wana struktura poglądów dotycząca jakości prowadzonych działalności przez organizacje pozarządowe w środowiskach wiejskich badanego województwa, według reprezentowanego przez ankietowanych wykształcenia, znalazła odzwierciedlenie w zróżnicowanym poziomie średnich ważonych. Najwyższą średnią uzyskano w grupie osób z wykształceniem podstawowym – 4,11 pkt., najniższą natomiast wśród reprezentujących wykształcenie wyższe – 3,88 pkt. Przystępując do wyników badań według statusu społecznego należy zauważyć, że struktura wypowiedzi wykazała także duże zróżnicowanie w poszczególnych grupach. Najwyższą ocenę organizacjom *non profit* wystawiło aż 60% bezrobotnych i tylko 15% rencistów/emerytów. Ci ostatni mieli natomiast największy udział, bo 65-procentowy, i ocenili organizacje bardzo dobrze, podczas gdy tylko co piąty bezrobotny wyraził taką opinię. Struktura wypowiedzi dotycząca oceny dostatecznej zawarła się w granicach od 11% (studenci) do prawie 22% (pracujący). Na uwagę zasługuje fakt, że zarówno uczniowie, jak i bezrobotni, nie wystawili oceny „2” organizacjom funkcjonującym w ich gminach. Niestety, aż 22% studentów, 6% pracujących i 5% rencistów/emerytów nisko oceniło funkcjonowanie badanych struktur. Biorąc pod uwagę średnie ważone obliczane dla poszczególnych grup okazuje się, że najwyższy wskaźnik uzyskano wśród bezrobotnych, w drugiej kolejności w grupie uczniów, w trzeciej natomiast wśród pracujących. Najniższy wskaźnik, na poziomie 3,55 pkt., ukształtował się w zbiorowości studentów, wśród których wystąpił najwyższy odsetek wypowiedzi krytycznych na temat organizacji pozarządowych, działających w środowiskach wiejskich.

PODSUMOWANIE

Najbardziej znanymi ze swej działalności organizacjami pozarządowymi, tworzącymi trzeci sektor, na badanych obszarach wiejskich województwa podkarpackiego, były ochotnicze straże pożarne. Dużym uznaniem społeczności lokalnych cieszyły się także kluby sportowe, koła gospodyń wiejskich oraz stowarzyszenia folklorystyczne. Z aktywnej działalności w środowiskach wiejskich były znane mniej stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju lokalnego biznesu oraz stowarzyszenia katolickie. Najmniej powszechne uznanie zdobyły fundacje, z uwagi, między innymi, na ich bardzo skromną reprezentację, w badanych gminach.

Zwracając szczególną uwagę na uznanie wśród badanych ochotniczych straży pożarnych, należy podkreślić, że w porównaniu z innymi organizacjami pozarządowymi, reprezentują one od ponad wieku w każdej wsi prawdziwie tradycyjną, dobrowolną formę zrzeszeń, często o tradycjach wielopokoleniowych. Poprzez swoją zdywersyfikowaną, bardzo pożyteczną działalność na rzecz środowisk lokalnych, stanowiły zawsze pewnego rodzaju „szkołę aktywności” męskiej części społeczeństwa, skupiając osoby oddane, pragnące bezinteresownie służyć innym ludziom i środowisku, w którym żyli.

Wśród badanych organizacji aż 64,8% stanowiły te, których działalność była skoncentrowana na sferze nauki, kultury, edukacji i wychowania. Na drugim miejscu, z udziałem 48,5%, wystąpiły jednostki, które działały w obszarze bezpieczeństwa publicznego i ochrony narodowej. Działalności wchodzące w skład obszaru dotyczącego zabezpieczenia społecznego, w tym zwłaszcza ochrony zdrowia i wszelkiego rodzaju pomocy społecznej realizowała jedna trzecia charakteryzowanych organizacji. W naj-

mniejszym zakresie, w badanych gminach, była reprezentowana działalność dotycząca integracji i aktywizacji społecznej, bo tylko przez co dziesiątą organizację. Należałoby zatem zwrócić uwagę i zachęcić oraz zaktywizować członków organizacji lokalnych, aby w większym zakresie zajęli się tym czwartym obszarem działalności, który dotyczy m.in. zagadnień związanych z aktywizacją zawodową bezrobotnych. Jest to bardzo ważny problem społeczny i ekonomiczny, zwłaszcza w tej części kraju, na obszarach wiejskich, gdzie wskaźnik bezrobocia od lat stanowi dwucyfrową liczbę, (16,3% – stan na 30.12.2012 roku).

Mieszkańcy badanych gmin w przeważającej większości byli w pełni usatysfakcjonowani sposobem, w jaki członkowie organizacji *non profit* wykonywali zadania i powierzone obowiązki dotyczące poszczególnych rodzajów działalności. Wyniki badań potwierdziły akceptację badanych społeczności dla działań podejmowanych przez omawiane organizacje, co stanowi dowód na to, że usługi w zakresie nauki, kultury, edukacji oraz bezpieczeństwa publicznego i ochrony środowiska są świadczone w sposób profesjonalny. Poparcie społeczne wskazało równocześnie na potrzebę dalszego czynnego udziału tego typu jednostek w życiu badanych zbiorowości. Akceptacja była widoczna zarówno w przekroju płci, wieku i miejsca zamieszkania, jak i w kategoriach wykształcenia oraz statusu zawodowego. Według wszystkich tych czynników społecznych i ekonomicznych, w strukturze wypowiedzi przewagę stanowiły oceny dobre i bardzo dobre. Wysoka skala ocen świadczy o doniosłej roli tych organizacji w życiu ludności zamieszkującej badane gminy, ale jednocześnie stanowi potwierdzenie istotnego znaczenia trzeciego sektora w rozwoju obszarów wiejskich województwa podkarpackiego.

LITERATURA

- Baczo A., Ogrocka A., 2008. Społeczny kontekst rozwoju ekonomii społecznej w Polsce w latach 2005-2007. Raport z badań. Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa.
- Co to jest trzeci sektor? 2013. <http://www.osektorze.ngo.pl> [dostęp: styczeń 2013].
- Gumkowska M., Herbst J., 2005. Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania. Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa.
- Herbst J., 2008. Inny trzeci sektor. Organizacje pozarządowe na terenach wiejskich. W: M. Hałamska, Wiejskie organizacje pozarządowe. Wyd. IRWiR PAN, Warszawa, 47.
- Iwankiewicz-Rak B., 2011. Marketing w organizacjach pozarządowych – obszary zastosowań. Wyd. UE, Wrocław.
- Izdebski H., 2003. Komentarz do ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Wyd. Biblioteka Pożytku Publicznego, Warszawa.
- Kamiński R., 2008. Aktywność społeczności wiejskich. Lokalne inicjatywy organizacji pozarządowych. IRWiR PAN, Warszawa.
- Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. 1997. Dz. U. Nr 78, poz. 483, rozdz. 2, art. 12, 58.
- Likert R., 1932. A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 140-155.
- Milewski R., 2005. Podstawy ekonomii. PWN, Warszawa.
- Teegen H., Dohi J. P., Vachani S., 2004. The importance of nongovernmental organizations in global governance and value creation. An international business research agenda. J. Intern. Bus. Stud. 35 (6), 466.
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. 2003. Dz. U. Nr 96, poz. 874 z późn. zm.
- Ustawa o stowarzyszeniach z dnia 7 kwietnia 1989 r. 1989. Dz. U. Nr 20, poz. 104, zm. Dz. U. z 1990 r. Nr 14, poz. 86 i z 1996 r. Nr 27, poz. 118.

Ustawa o fundacjach z dnia 6 kwietnia 1984 r. znowelizowana dnia 23 lutego 1991 r. Dz. U. Nr 46, poz. 203.

Wiejskie organizacje pozarządowe. 2008. Red. M. Halamska. IRWiR PAN, Warszawa.

SCOPE AND IMPORTANCE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS ACTIVITIES' AND THEIR EVALUATION BY RURAL RESIDENTS OF THE PODKARPACKIE PROVINCE

Summary. This paper describes the type of operating 210 non-governmental organizations and the scope of their activities in rural areas the Podkarpackie province. The research results show that most active units are, commonly known by inhabitants, voluntary fire brigades, sports clubs, farmer housewives' associations and folkloristic associations. The activity of these organisations was related to learning, culture, education, upbringing, as well as public safety and environment protection. The opinions of 595 people from the surveyed municipalities were taken into account, in terms of quality of their activities in the local community. The results confirmed full acceptance of nonprofit organizations' activity, and dominance of good and very good ratings was a recognition of high quality of their services and important role they play in rural areas of the Podkarpackie province.

Key words: non-governmental organizations, scope of activities, local community

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 19.03.2013

Do cytowania – For citation: Grzybek M, Kawa M., 2013. Zakres i znaczenie działalności organizacji pozarządowych oraz ich ocena przez mieszkańców obszarów wiejskich województwa podkarpackiego. J. Agribus. Rural Dev. 1(27), 85-94.